

LBRIS

We know
books

VICTOR PLUTAȘU

*ÎNCEPUTURILE
REGALITĂȚII
ORIENTALE*

EDITURA MAGIC PRINT

ONEȘTI, 2022

Tehnoredactare: Victor PLUTAȘU

Corectori: Prof. Aristotel PILIPĂUȚEANU,

Prof. Lăcrămioara MUTOIU

Coperta: Ovidiu PLUTAȘU

© Editura Magic Print Onești

Editură recunoscută de Ministerul Educației Naționale prin
Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul
Superior (CNCSIS) – Cod 345.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PLUTAȘU, VICTOR

Începuturile regalității orientale / Victor PLUTAȘU. - Onești :

Magic Print, 2022

Conține bibliografie

ISBN 978-606-622-645-5

94

Reproducerea integrală sau fragmentară, prin orice formă și prin
orice mijloace tehnice, este strict interzisă și se pedepsește
conform legii.

Răspunderea pentru conținutul și originalitatea textului revine
exclusiv autorului / autorilor.

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
CAP. II. ÎNTRE SUMER ȘI EGIPT	17
CAP. III. O CIVILIZAȚIE MAMĂ	39
CAP. IV. CIVILIZAȚIA EGIPTEANĂ ESTE UNA MESOPOTAMIANĂ	84
CAP. V. REGII-ANIMALE	139
BIBLIOGRAFIE	175

CAPITOLUL I

ÎNTRE SUMER ȘI EGIPT

MONARHIA, mai exact regalitatea, a fost prima formă de organizare politică din istoria omenirii. Ea presupune ca la guvernare să se afle un singur („monos”) conducător („archos”), care, ajutat fiind de o clasă aristocratică, să controleze întreaga activitate și funcționare a statului. Monarhia poate avea un caracter moderat sau un caracter absolut și poate fi de diverse tipuri (ereditară, electivă, militară, administrativă, despotică/absolută, feudală, constituțională etc.).

În Orientul Antic (spațiul istoric cuprins între nord-estul Africii și Oceanul Pacific), tipul de monarhie existent a fost **DESPOTISMUL**, numit și monarhie despotică orientală, care se bazează pe idee conform căreia suveranul (rege sau împărat) deține întreaga putere în stat. I se atribuie origine divină, pentru ca, prin analogia cu zeii, să-i sporească autoritatea în fața populației supuse.

Dacă analizăm atribuțiile conducătorilor din Orientul Antic (Mesopotamia, Egipt, China, Persia) observăm că există un oarecare „tipar” al conducătorului oriental antic:

- comandant (suprem) al armatei
- judecător suprem
- șef religios

Aceste atribuții sunt comune suveranilor despotici din Orientul Antic, aproape fără excepție. Dacă ne raportăm la începuturile monarhiei orientale, trebuie automat să ne îndreptăm către primele civilizații fluviale din Orient: sumerienii și vechii egipteni. Există, de asemenea, un tipar al civilizațiilor orientale, care constă în caracterul comun fluvial. Civilizația „mesopotamiană” s-a dezvoltat în valea fertilă a fluviilor Tigru și Eufrat; civilizația egipteană a înflorit de-a lungul fluviului Nil (cel mai mare din Africa); cea a vechilor indieni în Valea Indului, cea a chinezilor în văile fluviilor Albastru și Galben etc. Revenind la sumerienii și egipteni, trebuie specificat, în primul rând, că forma de organizare statală diferă.

Sumerienii nu s-au organizat într-un stat unitar, ci în Sumer (sudul Mesopotamiei), s-au format, succesiv, mai multe centre de putere, numite orașe-state (o cetate înconjurată de un teren agricol). Aceste orașe-state erau conduse de către regi, care purtau diferite titluri: ensi, patesi, en, lugal sau isakku.¹ În cazul egiptenilor, aceștia, în jurul anului 3100 î.Cr., sub faraonul Narmer, s-au organizat într-un stat unitar: Regatul Egiptean, condus de un faraon („casă mare, palat”²). Chiar dacă forma de stat diferă (oraș-stat – regat), sistemul politic este același: monarhi, iar tiparul conducătorului oriental antic (prezentat mai sus) este respectat:

Atribuții	Ensi/patesi/en/lugal/i sakku al unui oraș-stat sumerian (Mesopotamia)	Faraonul Egiptului
Militare – comandant	Comandant al armatei ³	Comandant

¹ Constantin Daniel, *Civilizația sumeriană*, București, Editura Sport-Turism, 1983, p. 69

² Ovidiu Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, vol. I, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 129

³ José Manuel Cuenca Toribio (coord.), *Istoria Universală. Preistoria și Antichitatea* [trad. de Laura-Florina Drăghici și Dana Ducu], București, Editura ALL, 2012, p. 103

(suprem) al armatei		suprem (a comanda – <i>udj medu</i> ⁴)
Judecătorești/judiciare - judecător suprem	Judecător suprem ⁵	Judecător suprem (a judeca - <i>udja</i> ⁶)
Religioase/Spirituale – șef religios	Administrator al patrimoniului zeului local ⁷	„Fiu de zeu, este el însuși zeu”; „dispune a de puterea spirituală” ⁸ (Șef religios)

Deoarece o singură persoană nu era capabilă să controleze întreaga activitatea a unui stat, suveranii sumerieni și egipteni s-au înconjurat, încă de la început,

⁴ Claire Lalouette, *Civilizația Egiptului antic* [trad. și note de Maria Berza], vol. I, București, Editura Meridiane, 1987, p. 27

⁵ José Manuel Cuenca Toribio (coord.), *loc. cit.*

⁶ Claire Lalouette, *loc. cit.*

⁷ José Manuel Cuenca Toribio (coord.), *loc. cit.*

⁸ Claire Lalouette, *loc. cit.*

de un vast aparat de funcționari publici, care, supuși autorității centrale, au contribuit la opera guvernării. Pentru că sistemele politice sumerian și egiptean erau foarte asemănătoare, evident că și aparatele funcționărești erau izbitor de asemănătoare:

Administrația	Orașele-state sumeriene	Regatul Egiptului
Funcționari publici	„ inspectori pentru lucrările hidrografice, meșteri, scribi, preoți specializați în diverse domenii (sacrificii, cânturi, oracole)” ⁹ ; Sfatul bătrânilor și cel al tinerilor („bătrânilor orașului său” și „luptătorilor orașului său”) ¹⁰	Consiliul celor zece (administrativ superior), scribi, funcționari publici „superiori” , nomarhii (administrația locală) ¹¹ , preoți (marii preoți din Heliopolis – cei mai importanți) ¹²

⁹ José Manuel Cuenca Toribio (coord.), *loc. cit.*

¹⁰ S. N. Kramer, *The Sumerians*, Univ. Chicago Press, 1963, p. 93-94

¹¹ Claire Lalouette, *loc. cit.*

¹² Claire Lalouette, *op. cit.*, p. 25

Notă: Sunt marcați cu roșu funcționarii care se regăsesc atât în administrația orașelor-state sumeriene, cât și cea a statului egiptean unitar

O altă asemănare dintre sistemul politic sumerian și cel egiptean este existența celui mai înalt dregător, mâna dreaptă, omul de încredere al suveranului, care preia din prerogativele celui din urmă și devine a doua persoană ca importanță în stat:

Funcție	Orașul-stat sumerian	Regatul Egiptean
Cel mai înalt dregător	Isakku (titlu care inițial a aparținut unor principii independenți sumerieni și era adesea purtat și de către unii regi). Ex: isakku al orașului Umma – Ili (numit de regele Entemena) ¹³	Tjati (numit și „Vizir”) - „voința stăpânului, urechile și ochii suveranului”. Prelua o parte din prerogativele suveranului (în justiție, armată, administrație etc.) ¹⁴

¹³ Constantin Daniel, *op. cit.*, p. 90

¹⁴ Claire Lalouette, *loc. cit.*

Chiar dacă atât orașele-state sumeriene, cât și regatul unitar egiptean erau organizate politic sub forma monarhiei despotice, exista o diferență majoră în ceea ce privește conceptul suveranului.

Suveranul sumerian are funcția de administrator al patrimoniului zeului local (fiecare oraș-stat era patronat de către un zeu-protector). Puterea religioasă/spirituală de care dispune regele sumerian este exercitată prin atitudinea de rugăciune în fața divinității înfățișată de statuetele votive sau prin imaginea afișată pe basoreliefuri. De altfel, regele își aducea contribuția personală la construirea templelor și își slujea zeul în război (postură în care apare pe unele stele - statui), toate acestea pentru câștigarea bunăvoinței divine.¹⁵ Astfel, observăm că regele orașelor-state sumeriene era complet supus zeului-patron, efect logic al funcției sale de bază: suveranul sumerian al unui oraș-stat nu era doar rege (conducător politico-militar), ci era și PREOT. Suveranii

¹⁵ José Manuel Cuenca Toribio (coord.), *loc. cit.*

sumerieni erau regi-preoți¹⁶, sfătuiți de o adunare a nobililor. Titlul de *ensi* sau *isakku* are un caracter religios, în timp ce termenul de *lugal* are un caracter politico-militar, însemnând *prinț*. Statuile îi înfățișează pe regii sumerieni purtând doar o fustă confecționată din smocuri de lână și ținând mâinile împreunate, apelând la bunătatea și mila divinității.

În contrast cu suveranul sumerian, faraonul Egiptului era considerat fiu de zeu (fiul zeului solar Ra) și el însuși un zeu. Era văzut drept o ființă de natură divină, încarnarea zeului Horus pe Pământ, motiv pentru care îi erau atribuite puteri supranaturale. Faraonul avea puterea de a multiplica binele, avea puterea de a răsplăti binele și de a pedepsi răul. Caracterul divin al faraonului poate fi rezumat în doar două fraze ale egiptologului francez Pierre Montet: „El este zeu, regele zeilor” și „El este Ra

¹⁶ Imanuel Geiss, *Istoria lumii din Preistorie până în prezent* [trad. și note de Dragoș Dinulescu și Matei Iagher], București, Editura ALL, 2012

al cărui corp vizibil este discul și care trăiește pentru veșnicie”¹⁷

Astfel, prin această comparație, putem trage o concluzie clară. În Sumer, suveranul era văzut doar ca mijlocitorul dintre oameni și zei, un administrator al patrimoniului zeului local, un slujitor al zeului local, nicidecum un zeu el însuși, nici măcar un fiu de zeu. Oamenii de rând chiar se rugau zeului pentru sănătatea și fericirea monarhului lor, nu se închinau lui! Ba chiar mai mult, după cum am văzut anterior, monarhul participa personal la ridicarea edificiilor sacre, în scopul obținerii bunăvoinței și milei zeilor. În schimb, în Egipt, situația era complet alta. Faraonul era o ființă sacră, divină, fiu de zeu și zeu, chiar regele zeilor! Oamenii i se închinau lui! Caracterul divin atribuit faraonului avea scopul de a-i spori acestuia autoritatea în stat, mai ales autoritatea în fața populației supuse. O comparație cu zeii nu putea decât să crească puterea acestuia.

¹⁷ Pierre Montet, *Egiptul pe vremea dinastiei Ramses* [trad. de Ileana Zara], București, Editura Eminescu, 1973

Asta este, prin urmare, cea mai mare diferență dintre monarhia sumeriană și monarhia egipteană – caracterul sacru al suveranului. Putem trage de aici următoarea concluzie: monarhia sumeriană este o monarhie orientală moderată (suveranului nu i se atribuie caracter divin, fiind rege-preot), iar monarhia egipteană este una despotică (absolută – adică suveranului i se atribuie caracter divin și este regele zeilor). Monarhia egipteană este o monarhie de drept divin. După căderea civilizației sumeriene, zeificarea suveranului se va aplica fără excepție în cadrul despotismului oriental. Acest drept divin apare în cadrul popoarelor de origine hamito-semită.

De exemplu, vom observa o modificarea la nivel conceptual în ceea ce privește monarhia mesopotamiană, după pătrunderea semiților (akkadieni, amoriți/„amoreeni” – C. Daniel, babilonieni), la începutul mileniului al III-lea î.Cr. Semiții din centrul Mesopotamiei au întemeiat importante centre politice și economice: Akkad, Babilon, Opis. Sargon I (2334-2279

î.Cr.¹⁸ sau 2350-2295 î.Cr.¹⁹), rege al Akkadului (stat semitic din centrul Mesopotamiei), a cucerit regatul sumerian al regelui Lugalzaggisi (c. 2350 î.Cr.), unind astfel sub autoritatea sa Akkadul și Sumerul. Sargon a mai cucerit Asiria (nordul Mesopotamiei), Elamul și Siria, întemeind un imperiu care se întindea de la Golful Persic la Mediterană.²⁰ Prin politica sa de expansiune teritorială, Sargon I devine primul rege care a unificat întreg teritoriul dintre Tigru și Eufrat și a întemeiat puternicul stat akkadian-babilonian²¹, care a devenit primul imperiu din istoria omenirii (prin cucerirea de către Sargon a numeroase teritorii din Siria, Iran și Turcia de azi). Sargon s-a autointitulat „rege al Universului”²², „rege al celor patru părți ale lumii”²³ – titluri ce se acordau inițial doar zeilor.²⁴ Astfel, putem observa limpede că odată cu supremația semită asupra Mesopotamiei, apare în cadrul

¹⁸ Cronologia asiriologului Leo Oppenheim (1964)

¹⁹ Cronologia asiriologului S.N. Kramer (1963)

²⁰ Acad. Andrei Oțetea (coord.), *Istoria lumii în date*, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 11

²¹ Ovidiu Drimba, *op. cit.*, p. 64

²² Constantin Daniel, *op. cit.*, p. 68

²³ Ovidiu Drimba, *loc. cit.*

²⁴ H. Frankfort, *Kingship*, p. 227 sq. (citată de M. Eliade)